

Je krijgt dit verhaal cadeau van
Maite Vermeulen, Correspondent Migratie

Word ook lid >

01.07.25 Analyse 12-16 min

Als Den Haag het niet doet, doen deze burgers het wel: zo bouw je een beter asielsysteem

Maite Vermeulen
Correspondent Migratie

18:12

Word lid

Log in

Illustraties door Imke Bogers (voor De Correspondent)

e

Den Haag loopt vast, maar het kan best: tientallen initiatieven in Nederland werken aan originele, hoopvolle oplossingen voor de problemen die migratie met zich meebrengt. Van de opvang van asielzoekers tot integratie in de samenleving. ‘We hoeven niet te wachten op de overheid. *Let’s start.*’

18:12

Word lid

Log in

Abdul Wahab Mugisha heeft niet zoveel op met de Nederlandse overheid. En dat snap ik wel, als hij me over zijn leven vertelt.

Als jonge jongen kwam hij vanuit Oeganda naar Italië, gedreven door zijn droom om profvoetballer te worden. Maar eenmaal in Europa bleek de voetbalscout een mensenhandelaar. Mugisha belandde in een prostitutienetwerk dat hem uiteindelijk naar Nederland bracht. Hij wist te ontsnappen en kwam op straat terecht. Zonder papieren. En zonder hulp – want in de hokjes van het systeem passen alleen meisjes die ontsnappen aan de prostitutie. Hij was boos, eigenlijk op alle Europeanen, vertrouwde niemand.

Het was niet een gemeentelijke regeling of een landelijke aanpak die Mugisha uiteindelijk uit het moeras trok. Het was een vrouw. Gewoon, iemand die hem zag staan, acht jaar geleden. ‘Die vrouw kwam ik tegen op straat. Ik had het koud. Ze nam me mee om kleren te kopen. Ze vroeg me niet naar mijn verhaal, maar hielp me gewoon. Ze vroeg wel of ik naar hulporganisaties wilde gaan, maar daar was ik te bang voor, en dat was gewoon oké. Ze liet me geloven dat er ook goede mensen zijn.’

Ik spreek Mugisha – 30 jaar oud, grote bos dreads, gulle lach – in De Huiskamer, een plek in Eindhoven waar mensen zonder papieren eten, een douche, cursussen en juridische hulp kunnen krijgen. We zitten aan een lange tafel met een stomend bord *domoda* voor ons; een jongen uit Gambia heeft vandaag lunch gekookt voor zo’n dertig mensen. Mugisha ziet elke dag dat de mensen die komen eten hun vertrouwen in de overheid hebben verloren. ‘Het breekt je als je steeds weer je hoop richt op het systeem en dan teleurgesteld wordt. Ik probeer ze te vertellen: ja, het systeem is er, maar wat heb je zélf gedaan om je situatie beter te maken?’

Het is precies die vraag die Siaak Huiser (83), die naast ons aan tafel zit, bewoog

18:12

Word lid

Log in

ooit had kunnen bedenken. Mensen wachten minder af wat de overheid voor hen gaat doen als ze rolmodellen als Mugisha zien.'

'We hoeven niet te wachten op de overheid', vult Mugisha aan. '*Let's start*. Als wij het beter maken voor mensen, gaat de overheid ons vanzelf volgen.'

De houding van Mugisha en Huijser is een verademing: weg van de kritiek, weg van het Haagse gekonkel, weg van Wilders' tienpuntenplan, de strijd om Fabers ministerspost, de campagneretoriek. Weg ook van het 'het is genoeg', 'zo kan het niet langer', 'de maat is vol' en 'Nederland kan dit niet aan'. Het kan namelijk wel: de problemen in ons asielsysteem en de uitdagingen voor nieuwkomers oplossen. Er zijn alleen een scheutje daadkracht en een vleugje lef voor nodig.

En dat hebben veel mensen gelukkig. Er zijn tientallen inspirerende initiatieven in Nederland die op originele wijze een oplossing bieden voor de reële problemen die migratie met zich meebrengt. Initiatieven die kansen zien in die problemen. En vooral: initiatieven die geen v-nummers of indringers zien, maar mensen. Veel van deze organisaties krijgen inmiddels wel een vorm van gemeentelijke of overheidssubsidies, maar hun aanpak is volledig gedreven vanuit burgers.

Ik sprak de afgelopen maanden verschillende initiatiefnemers die oplossingen vinden op alle gebieden waar Den Haag vastloopt: van de opvang van asielzoekers en de arbeidsparticipatie van statushouders tot integratie in de Nederlandse samenleving.

Ver weg van het Haagse migratiedebat vond ik zo: hoop.

18:12

Word lid

Log in

Huisvesting

Als het aan Wilders ligt, gaat het er nooit *niet* over: asielzoekerscentra. Dat er te veel van zijn, dat ze problemen in wijken veroorzaken en dat dat afgelopen moet zijn.

De opvang van mensen die in afwachting zijn van hun asielprocedure of een sociale huurwoning is inderdaad een grote uitdaging. Je weet als land nooit hoeveel opvangplekken je op welk moment precies nodig hebt – oorlogen laten zich slecht voorspellen – en dus moet de organisatie die belast is met deze taak, het COA

18:12

Word lid

Log in

Neem bijvoorbeeld Takecarebnb, een organisatie die asielzoekers onderbrengt bij Nederlandse gastgezinnen. Een win-win-win-win, volgens directeur Nathanya van Lith: ‘We ontlasten overvolle asielzoekerscentra, het is goedkoper, mensen integreren sneller en gastgezinnen vinden het een waardevolle ervaring.’

Mensen worden op basis van wensen en interesses gekoppeld aan een gezin. Van Lith: ‘En we koppelen statushouders aan een gezin in hun toekomstige woongemeente. 📍 Op het moment dat ze eigen huisvesting krijgen, zijn ze dan al helemaal ingeburgerd. Vaak zien we het gastgezin dan ook helpen met het nieuwe huis inrichten, muurtjes verven, enzovoorts.’

In principe is de logeerduur van een asielzoeker in een gastgezin drie maanden – ontstaan in de tijd dat statushouders gemiddeld drie maanden moesten wachten op een woning. Hoewel de wachttijd inmiddels veel langer is, heeft Van Lith de tijdslimiet van drie maanden aangehouden. ‘Anders wordt de drempel om je aan te melden als gastgezin wel heel hoog.’

Het vinden van gezinnen blijft namelijk de grootste uitdaging. ‘We hebben er nu zo’n vijfhonderd in ons bestand, door heel Nederland’, vertelt Van Lith. ‘Sommigen hebben al hun tiende gast op zolder, anderen vinden de ervaring voor één keer mooi en stoppen daarna.’ Dat hangt natuurlijk grotendeels af van de woonsituatie van het gastgezin: heb je een zelfvoorzienend tuinhuisje, een leegstaande etage (Van Lith: ‘We hebben veel *empty nesters*’) – of woont iemand echt in de logeerkamer?

Hoe wrang ook, een crisis blijkt het beste middel om gastgezinnen te werven, zag Takecarebnb toen de Oekraïners op de vlucht sloegen. In twee weken tijd meldden zich 20.000 gastgezinnen aan. Van Lith: ‘Maar veel van die gezinnen zeiden letterlijk: “We willen geen Svriër in huis.” Dat vond ik heftig.’

18:12

Word lid

Log in

Van Lith het), de gastgezinnen omdat ze een andere cultuur leren kennen. Vaak dragen de nieuwkomers ook graag iets bij, bijvoorbeeld door Engelse of Arabische les te geven binnen het gastgezin.

Het lastige is dat wet- en regelgeving niet gebouwd is op dit soort oplossingen buiten 'het systeem'. Een gast moet zich bijvoorbeeld inschrijven op het adres van het gastgezin, maar dat gaat vaak gepaard met ongunstige regelingen en toeslagen.

▼ Van Lith: 'Er zou eigenlijk een aparte inschrijfcategorie moeten zijn om een logé uit het asielsysteem in huis te nemen.'

18:12

Word lid

Log in

Integratie is nog zo'n thema waar de politiek graag een 'probleem' van maakt. Terwijl een bijdrage leveren aan succesvolle integratie heel eenvoudig is, denkt Kirsten de Mik. Ze is Programmacoördinator Migratie & Mensenrechten bij de ngo Justice & Peace en heeft de leiding over het *Samen Hier*-programma. Vergeet de inburgeringscursussen: wat nieuwkomers nodig hebben, is een netwerk.

'Als de enige Nederlanders die je spreekt de mensen achter de loketten van hulpinstanties zijn, ga je nooit integreren', zegt De Mik. Het idee van *Samen Hier* is simpel: een groep burgers draagt zorg voor een nieuwkomer in haar eigen buurt. '*Community sponsorship*', wordt dit met een dure term genoemd. Die groep burgers is een soort kant-en-klaar netwerk voor de nieuwkomer in de Nederlandse samenleving, dat kan helpen met het wegwijs maken in de Nederlandse bureaucratie, het zorgsysteem, de afvalscheiding, de belastingen, de taal. Maar de aangesloten burgers kunnen ook meegaan naar de markt, een muurtje helpen schilderen of even mee naar de huisarts. 'Vaak is het begin een beetje spannend, maar we zien keer op keer warme vriendschappen ontstaan', zegt De Mik.

Vaak biedt de groep een soort brugfunctie naar de omgeving, vertelt De Mik. 'We hadden laatst een buurtbewoner die zich agressief opstelde naar een nieuw gezin. Die groep zag dat gebeuren en ging daar even een praatje maken. Dat is anders dan als er een gemeenteambtenaar langskomt.' Of neem de keer dat een groep hoorde dat de dochter van het gezin dat zij begeleidde een vmbo-advies had gekregen. 'Die dachten: dat past helemaal niet bij dit kind, laten we even inchecken bij de school. Inmiddels doet dat meisje het supergoed op de havo.'

Het werven van de groep burgers doet *Samen Hier* heel actief, zodat er een afspiegeling van de samenleving ontstaat. Ze stappen bijvoorbeeld binnen bij scholen, buurthuizen, sportscholen of lokale bedrijven. De Mik: 'Heel veel burgers die meedoen hebben nog nooit iets met mensen met een vluchtachtergrond

18:12

Word lid

Log in

uitwijzen, dan is het “bekend maakt bemind”. Op landelijk niveau gaat het verschil echt niet gemaakt worden.’

Er zijn landen waar het *community sponsorship*-model juridisch meer mogelijkheden kent. Zo kun je in Canada, Australië, Duitsland, Frankrijk en zelfs Italië als groep burgers garant staan voor een vluchteling, die op basis van die garantie een visum krijgt. ⌵ Zo’n manier om vluchtelingen te hervestigen in westerse landen, mét draagvlak van de bevolking, vindt De Mik een geweldig model. ‘Mensen hoeven dan geen gruwelijke reis naar Europa af te leggen voor ze asiel kunnen aanvragen. En ze hebben een veel betere start.’

Maar Nederland geeft al meer dan een decennium nauwelijks humanitaire visa ⌵ af – ook niet als een groep burgers garant wil staan voor de vluchteling. Jaarlijks hervestigt Nederland slechts tweehonderd vluchtelingen. Natuurlijk zou De Mik dat aantal het liefst zien groeien. Maar voor nu ziet ze *Samen Hier* vooral als een manier om aan de overheid te laten zien dat er wél draagvlak is voor de opvang van vluchtelingen. ‘Ik wil kunnen zeggen: we hervestigen ⌵ nu maar tweehonderd mensen per jaar, maar wij hebben vele malen meer mensen klaarstaan om te helpen – kunnen we het daar dan niet eens over hebben?’

Arbeidsparticipatie

En dan is er natuurlijk het grote probleem van arbeidsparticipatie. Meer dan de helft van de statushouders heeft na vijf jaar nog altijd een uitkering.* Dat komt het draagvlak in de maatschappij niet ten goede.

Een oplossing waar bijna nooit naar wordt gekeken door de politiek, denkt Marcel

18:12

Word lid

Log in

bedrijf op dat moment al had verkocht en business coach was geworden, liet er geen gras over groeien. Hij ging naar het dichtstbijzijnde azc en vroeg wie ambities had voor een eigen bedrijf. ‘Minstens de helft van de handen ging omhoog’, vertelt hij.

Dat was de start van het *Pangea Incubator*-programma, dat zo’n zestig nieuwkomers per jaar helpt hun idee voor een eigen bedrijf van de grond te krijgen.

Het eerste jaar draait om het uitwerken van het bedrijfsplan, het tweede jaar is voor het bouwen aan het bedrijf. Voor dat tweede deel heeft Pangea een sociale coöperatie opgericht. Ondernemen vanuit een uitkering, die veel nieuwe statushouders hebben, is namelijk ingewikkeld: je verliest je uitkering, terwijl je nog niet genoeg winst maakt om van te leven. De coöperatie lost dat op: die is in eerste instantie de rechtspersoon waar alle facturen aan betaald worden. ‘Met een soort thermometer houden we per persoon bij hoe hun bedrijfje er binnen die coöperatie voor staat’, zegt Keyser. ‘Zo kunnen ze alles teruginvesteren. En als hun omzet groot genoeg is, kan de coöperatie afzwaaien. Pas dan schrijft de nieuwkomer zijn bedrijf in bij de KVK.’

Toen hij begon, dacht Keyser dat het gemakkelijk zou zijn om de overheid te betrekken, maar dat het lastig zou zijn om het Nederlandse bedrijfsleven te interesseren, gezien ‘het huidige politieke klimaat’. ‘Ik dacht: wij lossen een maatschappelijk probleem op. We helpen nieuwkomers aan een baan en die creëren weer banen voor andere nieuwkomers.’

Het bleek precies andersom. ‘Ik heb zelden zo’n snelle transitie gezien: als we bijvoorbeeld binnenkomen bij een Rotary, kijken mensen eerst even verschrikt op omdat ze voor het eerst iemand uit Jemen zien. Maar binnen een uur zitten ze

18:12

Word lid

Log in

Maar bij overheden lag het vaak ingewikkelder. ‘Daar ligt de nadruk sterk op controleren, in plaats van faciliteren’, zegt Keyser. Wel ziet hij dat een aantal gemeenten echt een uitzondering vormt. ‘Met Alkmaar, Leiden en Rotterdam werken we nu juist heel constructief samen.’

De nieuwkomers die dat kunnen, betalen mee aan hun eigen traject. ‘Veel stichtingen vonden dat niet kunnen, daar heerst zo’n cultuur van “dat is zielig”. Maar dit zijn ondernemers, die willen *skin in the game*! Het gaat erom dat het niet iets is wat je zomaar krijgt, maar waar je aan verbonden bent. Dat is veel respectvoller richting mensen die zoveel hebben meegemaakt.’

Nu de NS ook partner is, komen er populaire winkelruimtes op stations beschikbaar. Ondertussen groeien de voorbeelden van succesvolle bedrijven van nieuwkomers: van een handelsagent in het Midden-Oosten tot een taalmaatjes-app, en van handdoeken van Syrisch katoen tot een koffiealternatief van gebrande dadelpitten. Keyser: ‘We mengen ons verder niet in politieke gesprekken. *Show don’t tell*, dat is onze insteek.’

18:12

Word lid

Log in

Mentale gezondheid

Nog zo'n ingewikkeld vraagstuk: hoe ga je om met het feit dat veel vluchtelingen grote trauma's met zich meedragen? De wachtlijsten in de ggz zijn al gigantisch

18:12

te krijgen.

Word lid

Log in

Maria Shaidrova zag hoe groot dit probleem was bij Oekraïners, die op stel en sprong hun huizen moesten verlaten en ineens in Nederland zaten. ‘Iedereen was overweldigd, de overheid had geen idee wat er speelde onder deze mensen.’ Shaidrova, zelf antropoloog en migratieonderzoeker, besloot in 2022 een hulplijn op te zetten voor alle vragen van Oekraïners in Nederland – door haar onderzoek wist ze dat mensen in een crisissituatie enorme behoefte hebben aan informatie die ze kunnen vertrouwen. 📞 Ruim tweehonderd vrijwilligers namen daar dagelijks meer dan zevenhonderd telefoontjes aan.

‘Een van de belangrijkste dingen die we hoorden, was dat het niet goed ging met mensen. Maar veel Oekraïners gaan niet naar een psycholoog. In plaats daarvan gaan ze drinken.’ Vanuit de hulplijn koppelde Shaidrova Oekraïense psychologen aan mensen die hulp konden gebruiken. Maar al snel werd duidelijk dat de ernst van veel gevallen een beter systeem vereiste.

Shaidrova zag drie problemen die tegelijk opgelost moesten worden om iets aan de mentale gezondheidscrisis onder Oekraïners te doen:

1. Het gebrek aan Oekraïense psychologen, omdat de Nederlandse ggz nauwelijks mensen met buitenlandse diploma's in dienst nam.
2. Het lage aantal verwijzingen van Oekraïners naar psychologen door huisartsen.
3. Het feit dat Oekraïners niet naar psychologen gaan.

Het eerste probleem wist ze op te lossen door te lobbyen voor een motie in de Tweede Kamer: om de wachtlijsten voor *iedereen* te verminderen, zouden ggz-instellingen Oekraïense psychologen moeten aannemen, betoogde Shaidrova. De motie werd aangenomen. Daarna ging ze aan de slag met het erkend krijgen van Oekraïense diploma's – zo wist ze de afgelopen twee jaar zestig Oekraïense

18:12

Word lid

Log in

De laatste stap was het opzetten van een nieuwe hulplijn, waar Oekraïners naartoe kunnen bellen: Empatia. Hier worden Oekraïners geholpen bij het vinden van de juiste hulp. Een flinke communicatiecampagne moest hier ook aan bijdragen: Oekraïense influencers, comedians en Telegramkanalen werd gevraagd de boodschap te verspreiden.

De eerste twee jaar werkte Shaidrova als ‘*volunteer* CEO’ van de organisatie. Inmiddels heeft ze bij haar stichting 45 mensen in dienst – een groep waarvan ruim driekwart bestaat uit gevluchte Oekraïense vrouwen. ‘Ik wilde gewoon praktische, evidencebased oplossingen vinden voor de problemen die deze mensen ervaren’, zegt ze. ‘Als er een structuur staat die het probleem oplost, kan ik door naar het volgende probleem.’

Verandering komt van onderop

Terug in Eindhoven. Onze borden zijn leeg, op de kippenbotjes na. Wat vind je het moeilijkst in je werk, vraag ik Mugisha. ‘Dat is een typisch Nederlandse vraag’, lacht hij. ‘Zo denk ik niet. Als je kijkt naar moeilijkheden, kom je nergens met deze doelgroep. Er is altijd iets wat je kunt doen!’

En dáár moet je dus op focussen, denkt hij. Niet op wat er in Den Haag gebeurt.

Den Haag, zegt Mugisha, zit hem in zijn dagelijks leven constant in de weg. ‘Politici maken mensen bang voor “die mensen”. Maar ze willen dat diezelfde mensen integreren. Hoe kan ik dat doen als iedereen bang voor me is? Laatst werd ik staande gehouden door de politie, omdat ik op een goede fiets rijd. Ik moest hem wel vier keer openmaken om te bewijzen dat hij echt van mij was.’

18:12

Word lid

Log in

en wat we in onze mars hebben. Verandering komt van onderop, de overheid volgt vanzelf.'

Op de hoogte blijven van mijn werk?

Dat kan! Tweewekelijks stuur ik je een mail over mijn journalistieke zoektocht in de wereld van migratie.

Schrijf je hier in voor mijn nieuwsbrief >

Dit verhaal heb je gratis gelezen, maar het maken van dit verhaal kost tijd en geld. Steun ons en **maak meer verhalen mogelijk** voorbij de waan van de dag.

Al vanaf het begin worden we **gefinancierd door onze leden** en zijn we volledig **advertentievrij en onafhankelijk**. We maken diepgravende, verbindende en optimistische verhalen die inzicht geven in hoe de wereld werkt. Zodat je niet alleen begrijpt *wat* er gebeurt, maar ook *waarom* het gebeurt.

Juist nu in tijden van toenemende onzekerheid en wantrouwen is er grote behoefte aan verhalen die voorbij de waan van de dag gaan. Verhalen die **verdieping en verbinding** brengen. Verhalen niet gericht op het sensationele, maar op het fundamentele. Dankzij onze leden kunnen wij

18:12

de
Correspondent

Word lid

Log in

Ontvang al onze nieuwe
boeken automatisch in huis
– en maak het volgende
verrassende boek mogelijk.

Lees verder

18:12 -|||

Word lid >

Log in >